
HERKES İÇİN RUH SAĞLIĞI DERNEĞİ

eleştirel erkeklik destekleyici grup çalışması raporu 2019

Eleştirel Erkeklik Destekleyici Grup Çalışması - 2019

- Herkes İçin Ruh Sağlığı Derneği /
Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Birimi*
- Moderatör ve Kolaylaştırıcı: Ufuk KOŞAR*
- Süpervizör: Uzm. Psk. Sıla DERİN*

Çalışmanın Amacı

Toplumsal Cinsiyet çalışmalarının önemli bir yönü olan 'erkeklik' üzerine birçok akademik çalışma yürütülmüş fakat paylaşım gruplarının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bu açıdan toplumsal erkekliğin kendini erkek olarak beyan eden bireyler üzerindeki etkilerini sorgulamak ve deneyimleri paylaşmak adına bir grup çalışması yapılması gerekli görülmüştür.

Yapılan grup çalışmasının temel amacı toplumsal erkekliğin birçok yönünü sorgulamak, bireylere kendilerinin bu süreçte yalnız olmadığını hissettirmek, sorgulama ve paylaşımlar sonucunda bir dönüşüme sebep olmaktadır.

Bunun dışındaki amaçları ise:

- Bireylerin erkeklik rollerine uymama veya uymak zorunda kalma durumunda hissettikleri anksiyeteyi azaltmak,
- Bireylerin yaşantısında erkekliğin onlar üzerindeki "normalleştirilmiş" etkileri hakkında farkındalık kazandırmak,
- Kalıpyargıların dışında olunan süreçlerde destekleyici bir ortam yaratmak,
- Toplumsal cinsiyet alanında aktivizme yönelik bir hareketi desteklemektir.

Özetlemek gerekirse en önemlisi,erkekliğin baskısını üzerimizde hissederken yalnız olmadığımızı birbirimize hissettirmektir.

Grubun Hazırlık

Süreci:

Gruba hazırlık aşaması; kolaylaştırıcı ve yürütücü olan *Ufuk Koşar*'ın çeşitli kaynaklardan yaptığı okumalar, atölye oyunlarının incelenmesi, literatürde erkeklik ile ilgili konuların taranması sonucu öncesinde gerçekleştirmiş olduğu grup çalışması taslağına eklemeler yapması ve süpervizör *Sıla Derin* ile bu taslak üzerine düzeltmeler yapmaları sonucunda gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte katılması beklenen grup üyelerinin olası ortak gereksinimleri göz önünde bulundurulmuştur.

Ayrıca hazırlık sürecinde RUSAG Toplumsal Cinsiyet Birimi üyeleri de fikirleriyle desteklemiş, grubun ilk taslağından itibaren bir eskiz çalışması gibi ilerlenerek son hali verilmiştir. Birim toplantıları sonucunda grubun 24.02.2019 tarihinde ilk toplantıya başlamasına karar verilmiştir.

Toplantıların RUSAG dernek ofisinde yapılması planlanmış, bu süreçte katılımcı mahremiyetini sağlamak adına ofisin en uygun olduğu Pazar günü 13.00-15.00 saat aralığı seçilmiştir.

Toplantılarda katılımcılara ulaşılması en kolay yol olarak çevrimiçi platformlara karar verilmiştir.

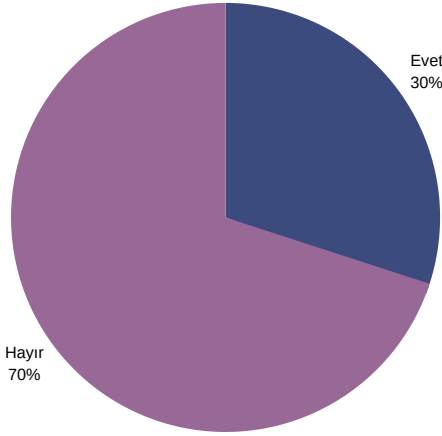
Hazırlık aşamasında grup üyelerinin seçimi için çevrimiçi bir form kullanılmıştır. Bu form çeşitli sosyal medya alanlarından yaygınlaştırılarak katılımcıların doldurması beklenmiştir. Formu 13 katılımcı doldurmuş, 10 kişi gruba katılım göstermiştir.

Çalışma Haziran ayına kadar ortalama 3 haftada bir, 50'şer dakikalık iki oturum şeklinde toplam 14 oturum olarak düzenlenmiştir.

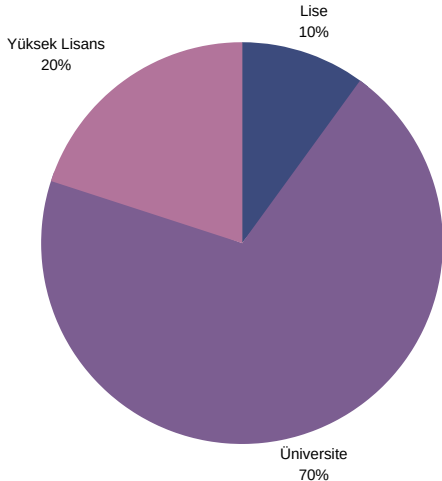
Katılımcı

Profili:

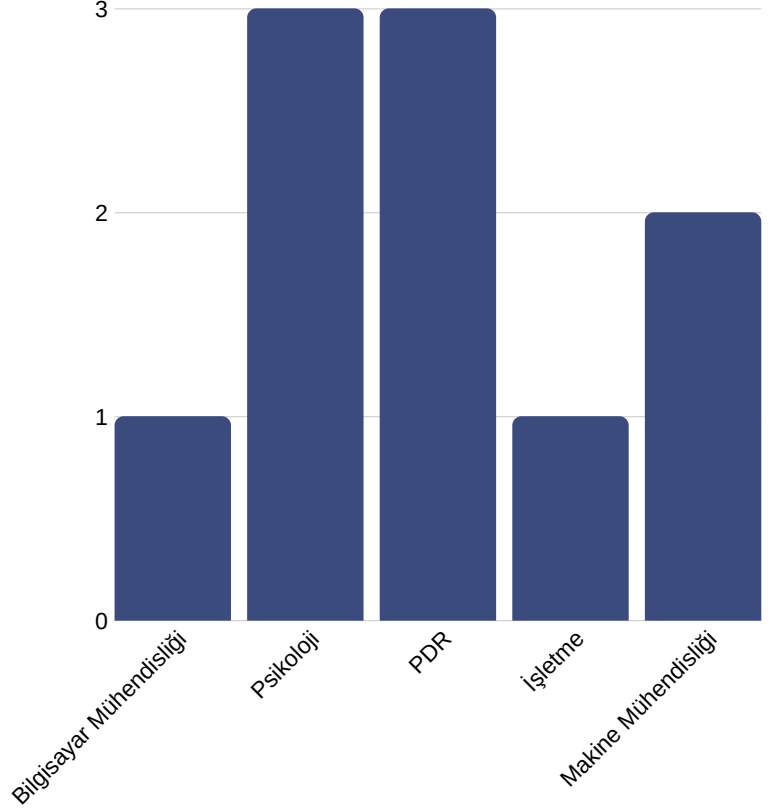
Yaş ortalamaları 26 olan katılımcıların daha önce herhangi bir toplumsal cinsiyet çalışmasına katılım oranı aşağıdaki gibidir:

Katılımcıların eğitim düzeylerine göre dağılım oranları ise:

Eğitim Görülen/Mezun Olunan Bölüm:

Forma ayrıca demografik bilgilerin dışında iki soru eklenmiştir.

Bu iki soru:

- 1) Bu çalışmaya katılma sebebiniz ve beklentilerinizi anlatır mısınız?
 - 2) “Erkeklik” dendiği zaman aklınıza neler geldiğini bir paragraf ile anlatır mısınız?
- Sorulara verilen cevaplar anonim şekilde raporun ekinde sunulmuştur.

Grubun Başlangıç Aşaması:

Bu aşamada katılımcıların birbirilerine karşı güven kazanması adına çeşitli buzkırıcı oyunlara ağırlık verilmiş; oturumun başlangıcından önce moderatörün rolü ve grubun amacı açık bir şekilde dile getirilmiştir.

Çalışmada moderatör, destekleyici bir rol üstlenmiş ve yatay düzlemde eşit bir ilişki kurmuştur.

Bu aşamada katılımcılar henüz bir grup olarak ele alınamadığı için ilk 4 oturumda bir güven ortamı yaratılmaya çalışılmıştır. Yapılan etkinlikler katılımcıları gruba yönelik ortak amacını ortaya koyabilme hedefini taşır. Bu ebeple katılımcıların bireysel farklılıklarını ortaya koyabileceği ve bununla birlikte paylaşım süreciyle beraber birbirleriyle ortak yönlerini keşfetmeleri amaçlanmıştır.

İlk 2 oturumda konuşulan konular;

- Toplumsal cinsiyet, erkeklik, ataerki, hegemonik erkeklik gibi kavramların ne olduğunun tartışılması,
- ‘Erkek Yaratma Oyunu’ ve ortaya çıkan profilin hegemonik erkeklik ile ilişkisinin tartışılması,
-
- ‘Çevrenizdekiler size ilk ne zaman erkek dedi?’ sorusuna yönelik paylaşımlar biçiminde olmuştur.

Katılımcıların erkeklığe dair cevapları şu şekildedir:

"Yanlış anlaşılın", "sınırlandırılan", "fanusa kapatılmış", "kısıtlanmış tanım", "hormonal bir şeyden fazlası değil", "sınırlar", "kadın-erkek farklılığı yok", "erkeğin evrimsel açıdan fiziksel koşullarda güçlü olduğu".

Erkek yaratma oyununda çıkan profil ise:

“28 yaşında, 185 cm boyunda, kısa saçlı, kumral, az göbekli, beyaz tenli, yuvarlak yüzlü, kahverengi gözlü, her görüşe saygılı ama toplumsal cinsiyete duyarlı değil, Türk, iddialı ve atak, flörtöz, birisi tarafından reddedilince umursamaz, başkasına gider, rock müzik dinleyicisi, biseksüel, bir kadınla beraber ama erkeklerle de cinsel beraberlik yaşamakta, kıskanç, sıklıkla geneleve gitmekte, fevri, bencil, gülyüzlü, kaba, bekar, evlenmeyi düşünmüyor, kız çocuğu olursa çok sever” ifadeleriyle tarif edilmiştir.

Çıkan bu profil üzerinden katılımcıların oluşturduğu erkeğin neden trans olmadığı, neden kısa boylu olmadığı, neden uzun saçlı olmadığı, neden çelimsiz olmadığı gibi hegemonik erkekliğin dışında kalan noktalar tartışılmıştır.

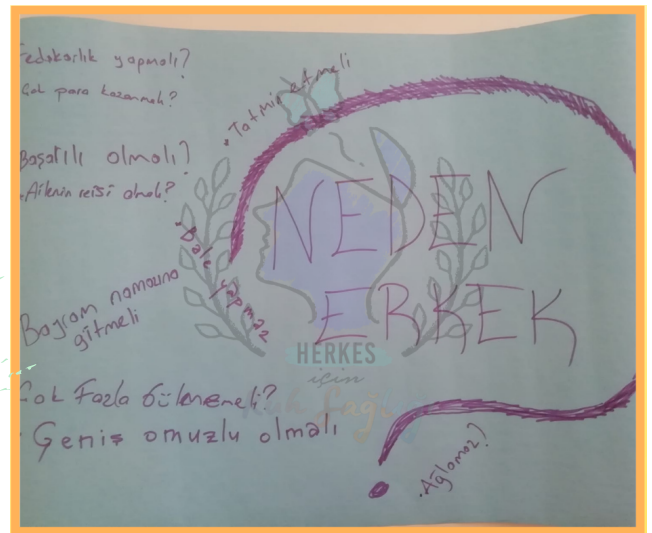
Bu çalışmanın ardından ise hegemonik erkekliği yaratan ve süreten bizler üzerinden ne hissettiğimiz paylaşılmıştır.

Bir diğer konu olan çevredekilerin bireyi ilk ne zaman bir erkek olarak adlandırdığına dair ise çeşitli ifadeler kullanılmıştır.

Bu ifadeler:

- *Sünnet olduğumda,*
- *Üniversiteye gittiğimde,*
- *Tek başıma ekmek almaya gittiğimde,*
- *İlk kez kız arkadaşım olduğunda,*
- *Kız kuzenlerimin oyununa 3 yaşımıdayken kabul edilmediğimde,*
- *İlk kavga ettiğimde,*

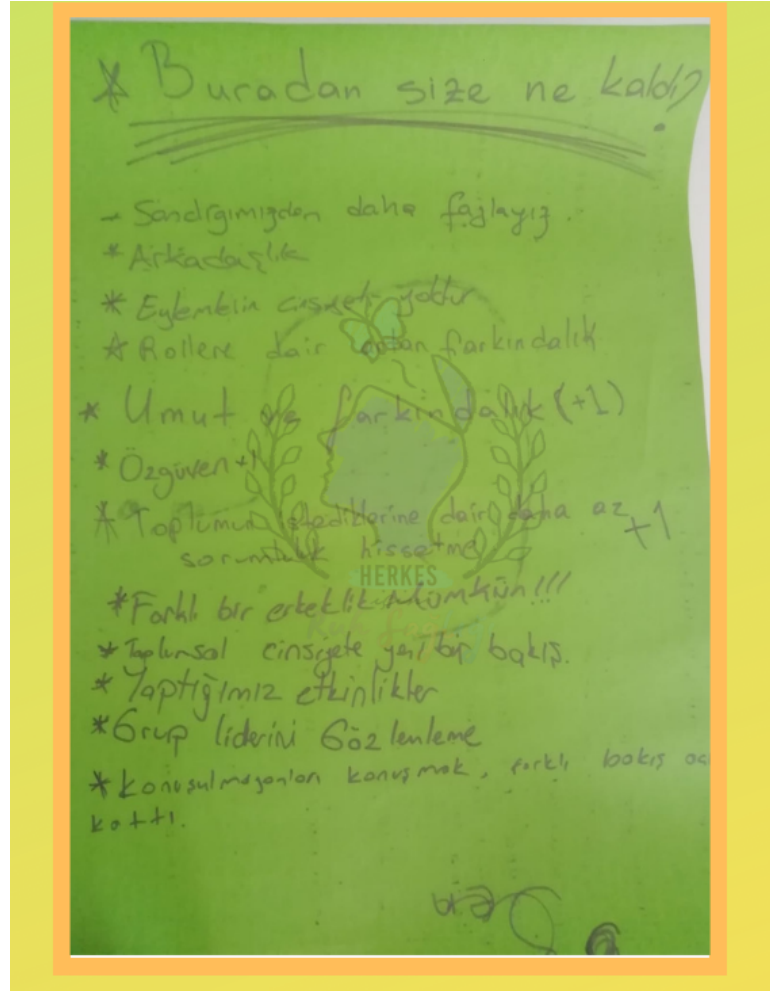
şeklinde katılımcılar tarafından paylaşılmıştır.

**8 oturumluk bu
aşamada şu konulara değinilmiştir:**

- *Erkekliği ilk ne zaman sorguladınız?*
- *Kendinizi bir “erkek” olarak ispat etmek zorunda kaldığınız oldu mu?*
- *Erkekliğinizi ispat etmek üzere zorlandığınız durumlarda ne hissettiniz?*
- *Bir erkek cinselliği nasıl yaşar? Nasıl yaşmalıdır?*
- *El alem ne zaman size “sen ne biçim erkeksin” dedi?*
- *Erkek bedeninin spor ve medya kültürü üzerinden şekillendirilme politikaları ve erkek bedeni algısı*
- *Erkeklik üzerinden beden politikası-spor salonlarında erkeklik*
- *Erkekliğin dezavantajları nelerdir? Toplum, kendisini erkek olarak beyan eden bireyden bu beyan karşılığında neler bekler?*
- *Erkekliğim biçimleri hiyerarşisi nedir ve nasıldır?*
- *Erkekliği destekleyen hiyerarşik düzen ve erkekliğin çeşitleri üzerinden paylaşım.*
- *İlk cinsel deneyim ve erkeğin cinselliği keşfi nasıl olmuştur?*
- *Erkeğin reddetme hakkı, taciz edilebilirliği reddetmesi durumunda toplumdaki gördüğü tepkiler nelerdir, nasıldır?*
- *Bir erkek “ilki olduğunda” neye incinir?*
- *Duygularınızı nasıl ifade edersiniz? Erkek olduğunuz için ifade etmekten kaçındığınız duygular oldu mu? Neden?*
- *Topluma “Neden erkek ?” sorusunu sorma hakkı verilse hangi soruları sorardınız?*
- *LGBTİ+ bir bireyin babası olsaydınız nasıl bir süreç yaşanırdı? Çocuğunuzu nasıl desteklerdiniz? Onu anlamak ve güvende tutmak için ne yapardınız?*

- Eğer bir uzaylı dünyaya gelseydi ve cinsiyetleri anlamak adına size “Sen ne biçim bir erkeksin?” deseydi ne cevap verirdiniz?
- Aşık olduğunuz kadın/erkek size “Senden önce çok hızlı bir zaman geçiriyordum, nerde akşam orada sabah. Sürekli gündelik ilişkiler yaşadım, ancak sana inanılmaz düzeyde aşık ve bağlı hissediyorum. Hayatıma girdiğin için çok teşekkür ederim.” dediğinde ne hissedersiniz, ne düşünüyorsunuz?
- Aşık olduğunuz kişinin bir süre sonra trans kadın/erkek olduğunu öğrendiniz. Ne hisseder ne düşünüyorsunuz?
- Sizin babanız nasıl bir erkek?
- Babanızı hiç toplumsal erkeklığe göre sorguladınız mı? Sizce babanızın toplumsal erkeklığe uymayan yönleri neler?

Grubun Sonlandırma Aşaması:

Grubun sonlandırma aşamasında katılımcıların grup sürecine dair onlara ne kattığı, beklentilerini karşılayıp karşılamadığı, kendilerini bu süreçte nasıl hissettikleri, hayatlarında bir değişim gözlemleyip gözlemedikleri sorulmuştur.

Ayrıca grup üyelerine bir sonraki dönemde yapılacak olan çalışmada kolaylaştırıcı rolü almak üzerine katılım sağlayabilecekleri söylenmiştir.

Her grup üyesinin bir sonraki gruba kolaylaştırıcı olması ile çalışmanın sürdürülebilirliğini desteklemek hedeflenmiştir.

Buradan size ne kaldı sorusuna verilen cevaplar ise şu şekilde olmuştur:

- *Sandığımdan daha fazlayız.*
- *Arkadaşlık*
- *Eylemlerin cinsiyeti yoktur*
- *Umut ve farkındalık*
- *Özgüven*
- *Toplumun istediklerine dair daha az sorumluluk hissetme*
- *Farklı bir erkeklik mümkün*
- *Yaptığımız etkinlikler*
- *Toplumsal cinsiyete yeni bir bakış*
- *Grup liderini gözleme*
- *Konuşulmayanları konuşmak*
- *Alıştığımız şeylere farklı açıdan bakmak*

Sonuç ve Öneriler:

Toplumsal cinsiyet eşitliği alanında yürütülen mücadelede kadınların hak kazanımları hem bilinçlenme boyutunda hem de hukuki boyutlarda olabilir. Ancak bu alanda bir erkek özgürlüğünden söz edeceksek en önemlisi hegemonik erkekliğe yönelik üretim ve sürdürücü aygıtların sorgulanmasıdır. Bu bağlamda duyguların ifadesi, bireylerin hegemonik erkekliğin dışında kalan yönleri üzerinden birbirleri ile etkileşim kurması, hegemonik erkekliğe uymayan bu yönlerin grup çalışmaları içerisinde – toplumun yaptığı kısıtlamanın aksine- desteklenmesi, alışılmış kalıpların ve davranış biçimlerinin sorgulanması önemli bir noktadır.

Kendini erkek olarak tanımlayan bireylerin, hegemonik erkeklik ve ataerkiden özgürleşmesine destek olmak isteniyorsa eğer öncelikle bu noktalar ifade edilebilir kılınması, ifade edilebilecek güvenli ortam yaratılarak bu açıklığın destek görmesi önemli bir araçtır.

Bu kısımda kendini erkek olarak tanımlayan bireylerin erkekliği sorgulamaları ve güvenli alan bulmaları kadınlara nazaran daha zor olabilmektedir. Zira toplumun erkeklere, erkekliği desteklemeleri karşılığında verdiği bir avantaj vardır. Ancak beklediği fedakarlık ise bireylerin “kendi gibi olması” değil, birer “erkek” olmasıdır. Özellikle natrans erkek bireylere doğduğu andan itibaren atfedilen bu maske, onun kendini gerçekleştirme yönündeki önemli bir engeldir. Aile içerisinde ise grubun ifadelerinde görüldüğü üzere babalar çok daha az tanınmakta, bir “baba” figürü üzerinden babanın kimliği değerlendirilmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde erkeğin, doğduğu andan itibaren kendi cinsiyetine sıkışmışlığı ve davranışları üzerinde yoğun bir baskı olduğu görülebilir.

Toplum, kendini erkek olarak beyan eden bireyden bu beyan karşılığında kendi kimliğini ortaya koymasından çok “bir erkek” olmasını bekler.

Bu süreçte ise erkeklik, hegemonik erkeklığe uyma ölçüsünce bir hiyerarşi yaratmaktadır. Ancak çalışmamız sürecinde erkeklik beyanı üzerinden bakıldığında bir hiyerarşinin değil, erkeklığe ait çeşitliliğin bireyler adınadaha sağlıklı olabileceği görülmüştür. Kendini erkek olarak beyan eden herbireyin herhangi bir yargılamaya maruz kalmadan bu beyanının kabul edilmesi hemtrans hem de natrans erkeklerin ruh sağlığı açısından önemlidir.

Yapılan çalışma süresince erkeklığın hiyerarşik süreçlerinin hem kendi içlerinde hem de duygusal ilişkilerinde bir kıyas korkusuna sebep olduğu da çalışmanın ortaya koyduğu verilerdendir.

Erkekler, bir başkası tarafından daha az erkek yargısına maruz kalma veya erkeklığinin toplum kıstasları ile kıyaslanması korkusunu yaşamaktadır. Bunun yansıması ise bireyin kendi duygularını, düşüncelerini, ileriye dönük beklentilerini daha çok erkeklik üzerinden şekillendirmesi ve sürecin sonunda ise kendine yabancılaşmasıdır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde “kadınların destekçisi olan erkek” rolü de aynı şekilde “güçlü erkek” olarak karşımıza çıkan maskenin farklı bir yansımasıdır. Bu sebeptendir ki toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesi içerisinde yer alması beklenen erkek bireylerin ana amacı “desteklemek”ten öte, kendisinin de kısıtlandığını görmek ve kendini gerçekleştirmek adına da bir özgürlük mücadelesi vermektir. Bu şekilde aslında kadınların üzerine yapıştırılmış olan “gücsüz ve mağdur” fikrinden erkekler de sıyrılabılır, kendilerinin de hegemonik erkeklik tarafından ne kadar ezilmiş ve kısıtlanmış olduğunu görebilirler.

Erkeklerin, kendi kısıtlanmışlıklarını ve erkeklik olgusuna sıkışmışlıklarını kabul etmeleri ise toplumsal erkeklik için Achilleus’un topuğudur. Çok güçlü bir biçimde örülmüş olan toplumsal erkeklığın dönüşümü için hedeflenecek en önemli noktadır.

Erkekliğin bir grup ile çalışması ise toplumsal erkeklik üzerine eleştirel düzeyde bir farkındalık oluşturur. Bu farkındalığın kazanılması ise aslında eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet mücadelesi için “mihenk taşı”nı oluşturur.

Toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine erkeklerin birer özne olarak katılmaması durumunda ise sürecin Penelope’nin dokumasından farkının olmayacağı düşünülmektedir.

Yapılan çalışma boyunca görülmüştür ki eleştirel erkeklik üzerine paylaşım grupları arttırılmalı, yapılandırılmış gruplar halinde sürdürülmelidir. Bu çalışmanın devamında sürdürülebilirlik adına, çalışmalardan edinilen deneyimler ışığında bir kolaylaştırıcı rehberi hazırlanması hedeflenmektedir.

Grup moderatörünün belli bir düzeyde krize müdahale bilgisi, transaksiyonel analiz, atölye kolaylaştırıcılığı bilgisi, grup yapılandırma süreçlerine dair bilgisi olması gereklidir.

Yapılandırılmış bir grup çalışmasının sürecin rahat izlenmesi, erkekliğin bir çok yönünün sorgulanması ve paylaşımların derinleştirilebilmesi adına önemi büyüktür.